

POLOŽAJI KOJE JE ES-SUJUTI ZAUZIMAO

Dr. Enes KARIĆ

وَمِنَ الْحَوَادِثِ فِي هَذَا الشَّهْرِ أَنَّ الصُّوفِيَّةَ الَّتِي بِالْخَانِقَاهِ
الْبَيْبَرُوسِيَّةِ نَارُوا عَلَى شَيْخِهِمُ الشَّيْخِ جَلَّالِ الدِّينِ الْأَسْيُوطِيِّ وَكَادُوا أَنْ يَقْتُلُوهُ
ثُمَّ حَمَلُوهُ بِأَثْوَابِهِ وَرَمَوْهُ فِي الْفَسْقِيَّةِ وَجَرَى بِسَبَبِ ذَلِكَ الْأَمْرِ يَطْوُلُ شَرْحُهَا .
وَكَانَ طُومَانُ بَائِ الدَّوَادَارِ مُحْطًا عَلَيْهِ فَلَمَّا تَسَلَطْنَ فِيهَا بَعْدَ إِخْتِفَى الشَّيْخِ
جَلَّالِ الدِّينِ فِي مَدَّةٍ سَلْطَنَتِهِ حَتَّى كَانَ مِنْ أَمْرِهِ مَا سَنَذْكُرُهُ ...

Među događajima ovog mjeseca (ša'bana) je i taj da su se sufije koji su bili u El-Bajbarsijjah hanikahu pobunili protiv svoga šejha Dželaluddina el-Asjutija i zamalo ga ubili, potom su ga obučenog bacili u šadrvan. Zbog ovoga su se dogodile stvari čije bi se objašnjavanje oduljilo.

Tumanbej, davadar, iskoristio je ovu priliku da ga omalovaži, a kad je Tumanbej kasnije postao sultan, šejh Dželaluddin se skrivao za vrijeme njegove vladavine, dok mu se nije dogodilo ono što ćemo spomenuti na mjestu za to.

Ibn Ijas, Beda'ü z-Zuhur, III., 378.

Es-Sujuti je zauzimao vrlo značajne i ugledne učiteljske, starješinske, šejhovske i ulemanske položaje u Egiptu i Kairu. Prema Es-Sujutijevom učeniku i biografu Eš-Šaziliju, Es-Sujuti je prvo važno mjesto dobio 866./1461. godine kao predavač arapskog jezika (تَدْرِيسُ الْعَرَبِيَّةِ). Za taj položaj idžazetnamu mu je dao njegov učitelj i šejh Šemsuddin Muhammed b. Musa el-Hanefi.¹ Iste godine mu je njegov učitelj i šejh El-Bulkini dodijelio opunomoćenje/idžazetnamu da daje fetve i da podučava (بِالْإِقْتَاءِ وَالتَّدْرِيسِ).² To je drugi važan položaj koji je obavljao. Inače, sam Es-Sujuti je započeo sa izdavanjem i

objelodanjivanjem svojih fetvi godine 871./1466., a u pedeset pitanja ili prijepora suprotstavio se u fetvama svojim savremeniciima i o svakom prijepornom pitanju napisao je spis (خَالَفَ أَهْلَ...عَصْرِهِ فِي خَمْسِينَ مَسْأَلَةً وَ أَلْفَ فِي كُلِّ مَسْأَلَةٍ مُؤَلَّفًا).³

Nadalje, Es-Sujutiju je ponuđen položaj učitelja na predmetu fikha u džamiji Šejhu i medresi Eš-Šejhunijji (بِالْجَامِعِ) (الْشَيْخُونِيَّ) koji je prihvatio, a prihvatio je i vrlo prestižan položaj predavača hadisa u Ibn Tulunovoj džamiji / medresi (فِي تَدْرِيسِ الْحَدِيثِ - فِي الْجَامِعِ الطُّلُونِيِّ). Kao što je zabilježeno u mnogim biografskim i biobibliografskim djelima o

Es-Sujutiju, mjesto predavača hadisa on je «naslijedio» od svoga oca Kemaluddina, ali je to naimenovanje bilo posljedica potvrde i privole šejha El-Bulkinija (وَقَدْ وَرَثَ ذَلِكَ عَنْ وَالِدِهِ - بِتَقْرِيرٍ مِنْ شَيْخِهِ الْبَلْقِينِي⁴). Kad je posrijedi klasični i vijekovima ustaljeni način predavanja i izlaganja hadisa (إِمْلَاءُ), treba napomenuti da ima podataka da je on u Kairu i na kairskim učilištima bio zamro još od smrti Ibn Hadžera el-Askalanija (852./1451.) - (...قَدْ اِنْدَثَرَتْ مِنْ مَوْتِ الْحَافِظِ ابْنِ حَجْرٍ) - فَافْتَحَهُ وَ أَحْيَاهُ السُّيُوطِي - ... 1467./872. godine.⁵

Njegov biograf Eš-Šazili tvrdi da je Es-Sujuti obavljao i dužnost sufijskog šejha ili dužnost starješinstva u hanikahu El-Bajbersija (الْحَائِقَاهُ النَّيْبَرِيَّةُ), i na tu ga je dužnost imenovao sultan Kajtbaj nakon smrti prethodnog šejha Dželaluddina el-Bakrija (890./1486.).⁶

Es-Sujuti je, također, u Barkukovom turbetu vršio starješinstvo nad tesavufskim i sufijskim poslovima (to je Barkukovo turbe locirano kod Kapije El-Karafa u Kairu), a tu je dužnost preuzeo 875./1470. godine. Ovdje napominjemo da je sultan Kansuh el-Gavri pisao i slao izaslanstva Es-Sujutiju da prihvati upravu i nad njegovom medresom, koju je podigao u kairskoj citadeli i koja se zvala Plava kupola (القُبَّةُ الزَّرْقَاءُ), ali je Es-Sujuti tu dužnost odbio. Ova El-Gavrijeva ponuda je uslijedila kad se Es-Sujuti već bio povukao iz javnoga života i kad je već bio objelodanio odustajanje od učiteljskih, šejhovskih i profesorskih položaja.

Es-Sujuti – znameniti predavač hadisa

A sada ćemo, na temelju relevantnih izvora, dati širi opis i naš komentar Es-Sujutijevih učiteljskih, starješinskih i šejhovskih pozicija koje je obavljao.

Postoji niz dokaza da je Es-Sujuti započeo sa svojim učiteljskim i šejhovskim angažmanima tek nakon što je obavio svoja putovanja u Aleksandriju i Dimjat 870./1466. godine. Godine 872./1467. Es-Sujuti je započeo sa izlaganjem, odnosno diktiranjem hadisa u džamiji Ibn Tuluna (u arapskim vrelima ova se džamija obično naziva *el-džami'u t-tuluniju* – الجامع الطلوني). U toj slavnoj kairskoj džamiji nekad je predavao, a i položaj

profesora držao Es-Sujutijev otac i njegov prvi učitelj Kemaluddin, gdje je imao i svoju sobu.

Es-Sujuti u svojoj autobiografiji *Et-Tehaddusu bi ni'metillahi te'ala* (Kazivanje o Božijoj blagodati) tvrdi da je ovaj način predavanja hadisa kroz diktiranje (*imla'* - إِمْلَاءُ) prakticirao Ibn Hadžer el-'Askalani i da nije prakticiran dvadeset godina po njegovoj smrti...⁷

وَكَانَ الْإِمْلَاءُ مِنْ حِينِ انْقِطَعَ بِمَوْتِ حَافِظِ الْعَصْرِ - ابْنِ حَجْرٍ... نَحْوَ عَشْرِينَ سَنَةً

Es-Sujuti je držao svoja predavanja «diktiranja hadisa» petkom, odmah nakon džume, dok je Ibn Hadžer el-'Askalani svoja predavanja iz istog predmeta držao srijedom izutra.⁸ Es-Sujuti je u ovom poslu nastojao biti «tradicionalan»: on je za svoj termin odabrao petak poslije džume, jer su, kako sam kaže, predavanja iz hadisa stari autoriteti El-Hatib el-Bagdadi, Ibnu s-Sim'ani i Ibn 'Asakir držali petkom po džuma-namazu (كَانُوا يُمْلُونَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ بَعْدَ الصَّلَاةِ).⁹

U svojoj autobiografiji Es-Sujuti spominje da je održao nekoliko ciklusa «diktiranja» i predavanja hadisa, ali je uskoro «egipatske krajeve zadesila kuga, svako se o sebi zabavio, pa sam ja prekinuo diktiranje hadisa u mjesecu ša'banu 873. hidžretske godine».¹⁰

ثُمَّ وَقَعَ الطَّاعُونُ بِالْبَيْتِ الْمِصْرِيَّةِ فَاسْتَعَلَ كُلُّ بِنَفْسِهِ... فَفَطَعْتُ الْإِمْلَاءَ فِي شَعْبَانَ سَنَةِ ٨٧٣

Potom se, nakon protoka nekog vremena, Es-Sujuti vratio predavanjima u Tulunijskoj džamiji, ali ne dersovima iz «diktiranja» hadisa, već iz raznih drugih oblasti islamskih nauka. Kako sam tvrdi na istom mjestu, u cijelosti je izložio djelo Ebu Hamida el-Gazalija (umro 505./1111.) pod naslovom *Krasni dragulj u raskrivanju nauka o Onom svijetu* (الدَّرَّةُ الْفَاخِرَةُ فِي كَشْفِ عُلُومِ الْأَخِرَةِ), odnosno Es-Sujuti je izvršio kritiku El-Gazalijevog argumentiranja hadisom (*tahridž* - تَحْرِيجُ).¹¹ Sam kaže u svojoj autobiografiji da se nakon toga za dugi rok prestao baviti «diktiranjem» hadisa (ثُمَّ قَطَعْتُ الْإِمْلَاءَ مُدَّةً مَدِيدَةً) i tek se tome vratio početkom 888./1483. godine na zahtjev jednog svoga studenta, ali je i to bilo kratko; održao je svega trideset sesija (فَأَمْلَيْتُ ثَلَاثِينَ مَجْلِسًا).¹²

Oživljavanje ovakvog metoda izlaganja hadisa kroz diktiranje nije se pokazalo uspješnim,

pa je Es-Sujuti od njega privremeno odustao već 874./1469.-70. godine. Napomenimo da je Es-Sujuti u Tulunijskoj džamiji držao i druga predavanja izvan oblasti hadisa. Naprimjer, predavao je Eñ-Nevevijevo djelo *Minhadžu t-Talibin* (مِنْهَاجُ الطَّالِبِينَ), koje se bavi šafijskim fikhom, i o tome u svojoj autobiografiji doslovno kaže: «Izlagao / čitao sam *El-Minhadž* po dijelovima u Tulunijskoj džamiji...»¹³

أَنِّي أَقْرَأْتُ الْمِنْهَاجَ تَقْسِيمًا بِالْجَامِعِ الطُّلُونِيِّ ...

Kako se (iz nama dostupne i raspoložive građe i analitičkih djela o Es-Sujutijevom životu) dade razabrati, ciklus njegovih predavanja koja su se iscrpljivala na djelu *el-Minhadž* održan je po svoj prilici 899./1493. godine.¹⁴

Ipak, ne može se sa sigurnošću kazati da je Es-Sujuti dobio punovažni položaj profesora hadisa u Tulunijskoj džamiji. On je, po svemu što se može zaključiti, tamo bio *povremeno* i u nekoliko mahova samo *privremeno* angažiran. Naime, do tog se zaključka dolazi ako se uzme u obzir njegovo punovažno zaposlenje i profesura u Eš-Šejhunijja medresi u Kairu.

Es-Sehavi, veliki protivnik i žestoki oponent i Es-Sujutijev osporavatelj, u svome djelu *Ed-Dav'u l-lami'u* (الصَّوْءُ اللَّامِعُ) tvrdi da je Es-Sujuti u Tulunijskoj džamiji držao predavanja «gomili i običnom svijetu», da se tako htio dokazati i nametnuti kao poznavalac hadisa, da je time, također, htio zadobiti naklonost ljudi na vlasti, itd.¹⁵

Bilo kako bilo (i bez obzira na to kakva je doista bila narav njegovih učiteljskih poslova i predavanja u Tulunijskoj džamiji), Es-Sujuti je bio najveći poznavalac hadisa u svome dobu. To pokazuje i činjenica da ga savremenici i kasnija pokoljenja učenjaka oslovljavaju sa časnim priimenkom *el-hafiz* (الْحَافِظُ) u hadisu, kao i punopravno dobijanje velikog učiteljskog položaja na Eš-Šejhunijja medresi u Kairu.

Njegovo naimenovanje za profesora hadisa na medresi Eš-Šejhunijji zbililo se u mjesecu redžebu 877./1472. godine. Es-Sujuti u svojoj autobiografiji doslovno o tome kaže sljedeće:¹⁶

وَفِي رَجَبِ سَنَةِ سَبْعٍ وَسَبْعِينَ وَثَمَانِمِائَةٍ وَلَيْتُ تَدْرِيَسَ... الْحَدِيثَ بِالشَّيْخُونِيَّةِ.

Na istom mjestu u svojoj autobiografiji on iznosi podatke da je u toj visokoj školi ovaj položaj prije njega držao izvjesni Džemaluddin Abdullah ez-Zuli, potom Ibn Hadžer el-'Askalani, zatim Šemsuddin Muhammed b. Ibrahim Eš-Šatanavfi, kojega je naslijedio sin mu Šihabuddin Ahmed. Kad je Šihabuddin umro, na položaj predavača hadisa postavljen je njegov sin Muhammed, ali je bio premlad (وَهُوَ صَغِيرٌ) da bi bio profesor te je Fahrudin el-Maksi radio kao predavač hadisa umjesto malodobnog dječaka.

Kad je Muhammed eš-Šatanavfi odrastao uvidjelo se da nije dorastao položaju predavača hadisa na ovoj prestižnoj obrazovnoj instituciji. Svijet je počeo govorkati, priča dalje Es-Sujuti, da taj položaj (predavača hadisa) prema odredbi vakifa «pripada meni» (to jest Es-Sujutiju)!¹⁷

...فَدُنِدَنَّ النَّاسُ بَأَنَّ هَذِهِ الْوُظَيْفَةَ لِي بِشَرَطِ الْوَاقِفِ.

Nadalje, u Es-Sujutijevoj autobiografiji stoji da je Fahrudin el-Maksi čuo za «zahtjeve naroda» da se Es-Sujutiju dodijeli položaj predavača hadisa na Eš-Šejhunijji medresi te je poduzeo sljedeće korake: isposlovao je da Muhammed eš-Šatanavfi odustane od svoga prava na predavanje hadisa, a da mu se zauzvrat dade pedeset zlatnika!¹⁸

...فَبَادَرَ وَاسْتَنْزَلَ صَاحِبُ الْوُظَيْفَةَ عَنْهَا بِخَمْسِينَ دِينَارًا.

Es-Sujuti, nadalje, objašnjava da je, nakon što je Muhammed eš-Šatanavfi za spomenuti novčani iznos ustupio svoje pravo na predavanje hadisa, sam El-Maksi i dalje – za naredne četiri godine – držao taj položaj (فَأَقَامَ فِيهَا أَرْبَعَ سِنِينَ ثُمَّ تَوَفَّى), potom je i on umro, a onda je Es-Sujuti nakon njegove smrti preuzeo to mjesto prema uvjetima vakifa (فَوَلَّيْتُهَا بَعْدَهُ بِشَرَطِ الْوَاقِفِ).¹⁹

Ove Es-Sujutijeve riječi «prema uvjetima vakifa» vjerovatno se odnose na neko pisano (ili uobičajeno) pravilo vakufname Eš-Šejhunijja medrese da se novi učitelj treba odabrati iz redova bivših učenika te prestižne škole.

Također, napominjemo da Es-Sujuti u svojoj autobiografiji ne kaže da je on osobno dao onih pedeset zlatnika Muhammedu eš-Šatanavfiju u zamjenu za odreknuće od prava na držanje «katedre» za hadis u Eš-Šejhunijja

medresi! (Moguće je da je taj iznos dat iz vakufa te medrese, iz sredstava koja su predviđena u takvim okolnostima i u takve svrhe i sl.).

Njegov kritičar Es-Sehavi smatra da je postavljenje Es-Sujutija na položaj predavača hadisa u ovoj školi bilo protivno odredbama vakifa (usp. *Ed-Dav'u l-lami'u*, IV., 67.).

Bilo kako bilo, Es-Sujuti je napokon postavljen na položaj predavača hadisa na Eš-Šejhunijja medresi i svoje nastupno (inauguralno) predavanje održao je u mjesecu redžebu 877./1472. godine u prisustvu svoga profesora Muhjuddina el-Kafijadžija, koji je također bio šejh Eš-Šejhunijja medrese. Tada je Es-Sujuti, prema podatku koji navodi u svojoj autobiografiji, imao dvadeset i osam (lunarnih) godina.²⁰

أَلْقَيْتُهُ بِحَضْرَةِ شَيْخِنَا الْعَلَمَةِ مُحَمَّدِي الدِّينِ الْكَافِيَجِيِّ وَجَمَاعَةِ
الْمَدْرَسَةِ وَذَلِكَ فِي رَجَبِ سَنَةِ سَبْعٍ وَسَبْعِينَ وَثَمَانِمِائَةٍ
...وَقَدْ مَضَى لِي مِنَ الْعُمُرِ ثَمَانٍ وَعِشْرُونَ سَنَةً

Iz ovoga navoda se vidi da je šejh El-Kafijadži imao velike simpatije prema Es-Sujutiju i da je priznavao njegove sposobnosti u islamskim naukama. U svojoj autobiografiji Es-Sujuti izjavljuje da ga je šejh El-Kafijadži postavio na ovaj položaj nakon što se prikućila smrt El-Fahra el-Maksija, te dodaje:

„Ja od njega taj položaj nisam tražio, niti sam o tome bilo šta znao, nisam čak ni mislio da će se to dogoditi...“²¹

وَقَرَّرَنِي فِي تَدْرِيسِ الْحَدِيثِ بِالشَّيْخِ مُحَمَّدِي الدِّينِ الْكَافِيَجِيِّ لَمَّا شِعِرَ بِوَفَاةِ
الْفَخْرِ الْمَقْسِي مِنْ غَيْرِ أَنْ أَسْأَلَهُ ، وَ لَا كَانَ لِي بِذَلِكَ شَعُورٌ ،
...بَلْ وَ لَا كُنْتُ أَظُنُّ أَنْ ذَلِكَ يَكُونُ

Es-Sujutijevi protivnici, čije mišljenje je najjezgrovitije artikulirao Es-Sehavi, u ime kojih je govorio protiv Es-Sujutija, tvrdili su da ovi njegovi navodi nisu tačni. Naime, prema Es-Sehaviju, nikad šejh El-Kafijadži nije postavio Es-Sujutija na položaj predavača hadisa na Eš-Šejhunijja medresi, niti je takvo što inicirao.²² Međutim, Es-Sujutijev biograf Ed-Davudi drži se suprotnog mišljenja te tvrdi da mu je Es-Sujuti kazao:

„Moj profesor El-Kafijadži postavio me je svojom odlukom, nije me o tome ni pitao, a Bog znade da sam kazao istinu...“²³

Ove polemike o Es-Sujutijevom imenovanju na položaj predavača hadisa na Eš-Šejhunijja medresi također pokazuju da je ovo mjesto bilo prestižno, da su u imenovanja novih profesora bili uključeni različiti interesi i lobiji, i tako dalje.

Es-Sujuti je, naravno, obavljao i druge položaje dostojne njegova znanja i ugleda.

Na položaj sufijskog šejha u mauzoleju Barkuka en-Nasirija (upravitelja Sirije) postavljen je u mjesecu rebiu-l-ahiru 875./1470. godine. Evo kako Eš-Šazili, Es-Sujutijev učenik i biograf, opisuje kako je Es-Sujuti osobno njemu opisao dodjeljivanje ovog položaja:

„Njegova eminencija Barkuk, bivši upravitelj Sirije, neka ga Bog obaspe svojom milošću, podigao je kao pobožnu zakladu mauzolej (u koji je kasnije i sahranjen) kod Karafah-kapije i u toj zakladi ustanovio je darovane položaje za šejhove, sufije i učače Kur'ana. Mene je tu postavio na položaj šejha urebi'u-l-ahiru, 875./1470. godine. U svojoj darovnici postavio je neke teške uvjete šejhu, među kojima je i stanovanje u kući koju je on podigao za njega, tako da sam kazao Barsbaju, *ustadaru s-subhahu*, na dan moga postavljenja: 'Kaži mu da naimenuje nekog drugog, ja ne želim stan niti bilo šta drugo'. On mu je to prenio, ali je Barkuk odbio i kazao: 'Ni pod kakvim uvjetima neću imenovati nekog drugog, ali ću ukloniti sve što mu (Es-Sujutiju) ne odgovara'. Tako je Barkuk opozvao uvjet stanovanja (u posebnoj kući) koji je bio meni nametnuo i zapovijedio svjedocima vakufa da napišu na margini darovnice odjeljak s tom snagom. Uvjetovao je da on bude nadzornik zaklade, a nakon njega sultan i kralj El-Ešref Kajtbaj“²⁴

Nije ovo jedino mjesto u vezi sa tesavvufom, tarikatom i hanikasima koje je Es-Sujuti obavljao.

Naime, prema navodu Eš-Šurbedžija, Es-Sujuti je zauzimao i položaj šejha hanikaha po imenu El-Bajbarsija, a naimenovanje se dogodilo u mjesecu rebi'u-l-ahiru 891./1486. godine. Podatak kaže da je, nakon smrti dotadašnjeg šejha hanikaha El-Bajbarsija, Dželaluddina Muhammeda b. Abdurahmana el-Bakrija, šejhovsko mjesto bilo upražnjeno te je na mjesto šejha hanikaha El-Bajbarsija sultan Kajtbaj postavio Es-Sujutija.²⁵

وَلَمَّا شَعُرَتْ مَشِيخَةً الْخَانِقَاهُ الْبَيْرُوسِيَّةُ بِوَفَاةِ الشَّيْخِ جَلَّالِ
الدِّينِ
الْبُكْرِيِّ سَنَةَ ١٠٨٩ هـ / ١٦٨٤ م وَوَلَاهُ السُّلْطَانُ قَائِبَتَابِي مَشِيخَتَهَا
...

Hanikah el-Bajbarsijjah nije bio obrazovna institucija, već dobro stojeći sufijski hostel ili mjesto gdje su sufije boravile, stanovale i vršile pobožne obrede.²⁶ Stoga se tamošnji Es-Sujutijev šejhovski položaj treba shvatiti kao administrativni, a nipošto kao profesorski ili akademski.

Egipatski historičar El-Makrizi (umro 845./1442.) u svome opsežnom djelu *El-Meva'izu ve l-I'tibaru fi zikri l-Hitati ve l-Asar* (المواعظ و الإعتبار في ذكر الخطط والآثار) tvrdi da je ovo «građevinski najveličanstveniji hanikah u Kairu, najprostraniji je i najpreciznije konstrukcije».²⁷

هَذِهِ الْخَانِقَاءُ ... هِيَ أَجَلُ خَانِقَاهُ بِالْقَاهِرَةِ بُنْيَانًا وَ أَوْسَعَهَا مِقْدَارًا
وَأَنْقَنَهَا صَنْعَةً

El-Makrizi, nadalje, navodi da je ovaj hanikah podigao El-Melik el-Muzaffer Ruknu d-Din Bajbars el-Džašenkir el-Mensuri, i to prije negoli je postao sultan. Gradnja hanikaha otpočela je 706., a završena 709. godine po Hidžri. El-Makrizi također tvrdi da je po završetku gradnje u hanikahu stanovalo četiri stotine sufija (فَرَّرَ) (بِالْخَانِقَاهُ أَرْبَعُ مِائَةِ صُوفِيٍّ وَ رَتَّبَ بِالْقُبَّةِ دَرَسًا لِلْحَدِيثِ)²⁸ pod glavnom kupolom bila su predavanja hadisa (النَّبَوِيِّ).²⁹ Također, hanikah je imao profesora i još nekoliko muhaddisa (مِنْ عِنْدِهِ عِدَّةٌ مِنَ الْمُحَدِّثِينَ).³⁰

El-Makrizi je u svome djelu pobrojio odakle je sve ovaj hanikah crpio svoje prihode. Navodi Damask, Hamu, Munjetu-l-Muhlis u Gizi, zatim spominje Gornji Egipat itd.³¹ Vakif je u ovom hanikahu dao sagraditi i kuhinju iz koje se svakom sufiji svakoga dana dijelilo meso, hrana, tri hljepčića pšeničnog kruha, a davala im se i halva...³²

وَ جَعَلَ بِهَا مَطْبَخًا يُفَرِّقُ عَلَى كُلِّ مِنْهُمْ فِي كُلِّ يَوْمٍ اللَّحْمَ وَ
الطَّعَامَ
... وَ ثَلَاثَةَ أَرْغَفَةٍ مِنْ خُبْزِ الْبُرِّ ، وَ جَعَلَ لَهُمُ الْحُلُوى

Ovaj hanikah je, nažalost, postupno gubio na svojoj reputaciji i organizaciji. U vrijeme kad je El-Makrizi posjetio ovu ustanovu zapazio je da je prošlo zlatno doba, te da su se u hanikah već bili uselili ljudi koji nisu bili samo sufije, već nikogovići, zabavljači i drugi običan svijet...³³

وَ قَدْ ذَهَبَ مَا هُنَالِكَ ، فَفَزَلَ بِهَا الْيَوْمَ عِدَّةٌ مِنَ الصَّغَارِ -
... وَ مِنَ الْأَسَاكِيفَةِ وَ غَيْرِهِمْ مِنَ الْعَامَّةِ.

Es-Sujutiju je data soba u hanikahu El-Bajbarsijja (*halvah*) To doznajemo na temelju podatka iz njegove autobiografije da je nekog Sirijca, studenta i kaligrafa po imenu Nuruddin ibn el-Bejtar, koji je došao iz zemalja Šama da bi prepisao mnoga Es-Sujutijeva djela, smjestio u «svoju sobu u Eš-Šejhunijji» da tamo boravi (...فَأَنْزَلْتُهُ بِحَلُوتِي - فِي الشَّيْهُوْنِيَّةِ -).³⁴ Tu je ovaj ostao godinu dana prepisujući Es-Sujutijeva djela. Također, imao je i jednu veću prostoriju (*ka'ah*) u Tulunijskoj džamiji, koju je možda koristio prethodno njegov otac Kemaluddin. Eš-Šazili tvrdi da je Es-Sujuti u sobi u Tulunijskoj džamiji držao svoje knjige.

Es-Sujuti je vjerovatno imao svoju, privatnu kuću, gdje je živio sa svojom ženom (ženama) i djecom. Majka ga je nadživjela i napravila mu lijepo turbe. Moguće je da je njegova kuća bila na ostrvu Er-Revdah (الرَّوْضَةُ) na Nilu. To se ostrvo, zapravo, spominje kao mjesto gdje se on povukao potkraj života, a tu se povlačio i prije, kad je zapadao u neprilike sa ljudima. Ipak, Es-Sehavi ga pospradno naziva Tulunjanin, *Et-Tuluni* (الطُّلُونِي), aludirajući na to da je mnogo boravio u sobi u Tulunijskoj džamiji.³⁵

Es-Sujuti i spor sa vlastima

Položaji koje je Es-Sujuti držao često su bili povod izbijanju manjih ili većih problema po njega samoga ili, pak, njegove prijatelje, ali i njegove protivnike, kojima on nije davao pardona.

Vrlo ozbiljne sporove, koji su ga mogli stajati života, Es-Sujuti je imao sa sultanom Kajtbajom u pogledu položaja šejha u Barkukovom mauzoleju.

Osnivač mauzoleja Barkuk je u svojoj darovnici uvjetovao da nadzor nad mauzolejem po njegovoj smrti pređe u ruke sultana Kajtbaja. To se i dogodilo. Kad je sultan Kajtbaj preuzeo nadzor nad mauzolejem, tražio je da mu se Es-Sujuti pojavljuje početkom svakog mjeseca na tzv. ceremoniji «pozdrava sultanu» (na arapskom: التَّهْنِئَةُ بِالشَّهْرِ) koja se održavala prvog dana svakog hidžretskog mjeseca u kairskoj citadeli. Na toj ceremoniji bili su prisutni četiri glavne sudije, po jedan za svaki mezheb.

Sultan Kajtbaj je, dakle, tražio da se Es-Sujuti na tom ceremonijalu pojavljuje, ali je on to odbio! Nekoliko je puta sultan Kajtbaj slao po Es-Sujutija da dođe, a on je odbijao da se pojavi. Ipak, prema Eš-Šaziliju, Es-Sujuti je prvoga muharrema 899./1493. godine pristao da ode sultanu u pratnji svojih sufija. Kako je Es-Sujuti na sebi imao i poseban dio odjeće (plahta od finog platna koja se naziva *tajlesan* (طَيْلَسَان), a koja se u njegovo vrijeme stavljala preko turbana i ramena), sultan Kajtbaj ga je pitao: «Jesi li ti malikija, pa oblačiš *tajlesan*?» Es-Sujuti je odgovorio da je nošenje *tajlesana* sunnet, preporučena praksa u svakoj pravnoj školi, a ne samo kod malikija. Sultan Kajtbaj je na Es-Sujutijev odgovor kazao: «To je drskost i arogancija (تَكْبُرٌ وَ تَجَبُّرٌ)» Es-Sujuti je odgovorio da nije tako, već da je to praksa Božijeg poslanika. Helem, ova audijencija se nastavila tako što je sultan Kajtbaj svima podijelio plaću te su se razišli. Es-Sujuti priča sljedeće:

„Otišao sam kući i nakon dva dana čuo da je sultanov imam Ibrahim b. El-Karaki rekao sultanu: ‘Nošenje *tajlesana* nije preporučena praksa/sunnet i da sam ja bio prisutan kad je on (Es-Sujuti) rekao da jest sunnet, ja bih mu kazao da je nošenje *tajlesana* običaj jevreja. Na to sam ja rekao: ‘Ako je Ibn el-Karaki to izjavio, on je nevjernik, i da je bio prisutan i to rekao, ja bih mu rekao u lice da je nevjernik!’ Potom sam napisao opsežno djelo koje sam nazvao *Hadisi izvrsni o vrednoti tajlesana* (الأَحَادِيثُ الْحَسَنَةُ فِي فَضْلِ الطَّيْلَسَانِ)“³⁶

Es-Sujuti, nadalje, pripovijeda da je sultan Kajtbaj nakon pet mjeseci opet pozvao Es-Sujutija i njegove sufije da bi im dao plaću. Es-Sujuti je potom kazao sebi:

„Zar mi to na kraju moga života ništa nije preostalo osim da molim kraljeve da mi

udijele svagdanji kruh, a sav svoj život slijedio sam put prvih muslimana i djelovao u skladu sa predajama koje se o tome prenose?! E, to se neće dogoditi! Prije negoli sam to shvatio, početkom mjeseca *džumade-l-ahira*, sultanov izaslanik je došao i pozvao me da dođem, a ja sam mu kazao: ‘Sunnet se tome protivi, neću postupati protivno sunnetu, niti primjeru prvih muslimana!’ Odbio sam otići te je on isplatio plaće društvu, a moju nije isplatio“³⁷

Ovaj spor sa sultanom Kajtbajom potrajao je još neko vrijeme. Sultan je slao svoga imama šejha Abdurezzaka el-Hanefija, koji je bio učenik Es-Sujutijev i, kako Es-Sujuti kaže, «izvrstan čovjek, pobožan i plemenit», ali se nije dao nagovoriti da odlazi u mjesečnu audijenciju sultanu.

Uglavnom, priča i događaji u njoj idu dalje tako što je u kairskoj citadeli izbio požar te je sultan Kajtbaj neko vrijeme imao prećih stvari i zaboravio je na Es-Sujutija i njegovu nepokolebljivost. Pa, ipak, 900./1494.-95. godine sultan ga je opet pozvao, on je opet odbio, i – naravno – plaća mu je bila obustavljena.

Es-Sujuti je primijetio da Ibn el-Karaki „potpaljuje vatru“ između sultana Kajtbaja i njega, govorio je sultanu kako se njegove naredbe moraju poštovati, itd. Evo kako Es-Sujuti opisuje daljnji razvoj ovih događaja i njegova sporenja sa sultanom u 901./1495. godini:

„Dvadesetoga safera, sultanov izaslanik je došao kod mene i izgovorio strašne prijetnje o tome šta će se dogoditi ako ne pristanem otići sultanu. Onda sam mu ja kazao: ‘Idi ti i reci mu (sultanu) sljedeće: ‘Za trideset godina za koliko je bio sultan, nikad nismo vidjeli nikakva zla djela s njegove strane, i ja sam ga volio i molio se za njega svo to vrijeme, i od njega nisam tražio nikakva ovosvjetska dobra. Ako me podrži u mojoj odanosti sunnetu i u mome oponašanju primjera prvih muslimana, niko mi nije draži od njega. Ali, ako me on u tome spriječi, ja ću pribjeći Božijem Poslaniku, Bog ga blagoslovio i podario mu mir, da između nas presudi i da me od njega odbrani“³⁸

Stvari su se, međutim, loše odvijale po Es-Sujutija. Sultan je tražio od četverice vrhovnih kadija da izdaju fetvu protiv Es-Sujutija zato što odbija ići kod sultana! Kako Es-Sujuti pripovijeda,

niko od glavnih kadija nije ispunio svoju dužnost i kazao sultanu da je Es-Sujutijev postupak bio u skladu sa postupcima prvih muslimana.

Es-Sujuti nadalje pripovijeda:

„Kad sam to čuo, podnio sam ostavku na položaj šejha Barkukova mauzoleja i napisao rad pod naslovom ‘Šta prenose ugledne osobe o tome da se ne odlazi kod vlasti’ (*Ma revahu l-esatin fi ademi l-medži'i ile s-salatin*).³⁹ Kad je sultan čuo za moju ostavku bio je bijesan. Ništa nije učinio do redžeba, kad je poslao Šadi-bega, glavnog emira ahura, meni da me pridobije da pođem s njim, ali ja sam to odbio. Kad je sultan čuo da sam sa Timrazom, el-emirovom el-kebirom, prijatelj, obratio mu se i Timraz mi je poslao svoga imama i još jednog drugog čovjeka da sa mnim razgovaraju o ovome. Ja sam im pročitao knjižicu pod naslovom *Sultanska./vladarska rasprava (Er-Risalah es-Sultanijjah)*,⁴⁰ koja sadrži jedan broj predaja koje se odnose na zabranu *‘uleme* da se često odlazi kod vlasti. Ova knjižica bila je sažetak iz jedne knjige koju sam spomenuo ranije. Rekao sam im da je pročitaju njemu (sultanu). Tako su imam i el-emiru-l-kebir otišli sultanu i pročitali mu je, i sultan je dao najbolji mogući odgovor, jer mi je rečeno da je kazao: ‘Ako bi on (Es-Sujuti) uzeo prut i šibao me nakon ovoga, ništa mu ne bih rekao’⁴¹

Prema Eš-Šaziliju, Es-Sujuti mu je kazao da su ove sultanove riječi naljutile El-Karakija i on je počeo izazivati sultana i huškati ga na Es-Sujutija. Njegova priča dalje slijedi ovako:

„Kad su kadije išle sultanu u mjesecu zulkadetu, on je s njima započeo razgovor o meni (Es-Sujutiju), a šafi'ijski kadija mi je poslao vijest da je stvar ozbiljna te me požurivao da se pomirim sa sultanom i da nastojim naravnati stvar posredstvom el-emiru-l-kebira. Ja sam na to odgovorio: ‘Samo od Boga tražim zaštitu, ostati ću čvrst uz riječi istinitog, istinito obaviještenog (Poslanika Muhammeda): ‘Jedan dio moje zajednice nikad neće prestati znati šta je pravo i on će pobijediti. Oni koji ih napuste, neće im ništa nauditi’. Potom sam u vezi sa sultanom potražio (duhovno) utočište kod Božijeg Poslanika, Bog ga blagoslovio i podario mu spasenje, i sultan se razbolio dva dana kasnije. Njegovo se stanje pogoršavalo sve dok nije umro u nedjelju dvadeset i sedmog zulkadeta’⁴²

Eš-Šazili zaključuje da je Es-Sujuti u ovo vrijeme napustio sve položaje koje je obavljao, podnio je na njih ostavku, i njima se više nije vraćao. Priveo je kraju zaredom svoj angažman u svim institucijama u kojima je bio: starješinstvo u Gavrijskom hanikahu, starješinstvo u Bajbersovom hanikahu, mjesto predavača hadisa na Eš-Šejhunijja medresi, mjesto šejha u Barkukovom mauzoleju. Na sve je podnio neopozivu ostavku i na te položaje više se nije vraćao!

Evo tog Eš-Šazilijevog mjesta:⁴³

فَكَانَ رَجْمَهُ اللهُ مِنَ الرَّاهِدِينَ فِي مَشِيخَةِ الصُّوفِيَّةِ بِالْغُورِيَّةِ
وَفِي مَشِيخَةِ التَّصَوُّفِ بِالْبَيْبَرِ سَيِّئَةً ، وَفِي مَشِيخَةِ الْحَدِيثِ
بِالشَّيْخُوْنِيَّةِ ، وَفِي مَشِيخَةِ التَّصَوُّفِ بِالْبَرْقَوِيَّةِ ، وَ تَرَكَ
الْجَمِيعَ
وَ زَهَّدَ فِيهَا ، وَ لَمْ يَلْتَفِتْ إِلَيْهَا !

Nema sumnje da je u ovom svom držanju Es-Sujuti bio iskren i ponosan. Dakako, sasvim je drugo pitanje bi li za njegovo vrijeme bilo korisnije da je pragmatiski sarađivao sa vlastima i kroz tu saradnju širio ulemanske i obrazovne institucije. Međutim, Es-Sujuti je izabrao put apstinencije i to ga je koštalo mnogih neprijatnosti, neprilika i neprijateljstava. Izdržavao se uglavnom od prodaje svojih knjiga, a jedno vrijeme se povukao, kao što ćemo vidjeti, i u potpunu izolaciju.

Naimenovanje Es-Sujutija za vrhovnoga kadiju Egipta

Nakon smrti sultana Kajtbaja (umro 901./1496.), došlo je do nereda u mamelučkoj državi. Gotovo da je četiri godine proteklo dok je imenovan sultan Kansuh el-Gavri, koji je na vlast došao 906./1501. godine. Od 1496. do 1501. godine trajali su neredi i borba rivalskih frakcija.

Es-Sujuti je u ovom vremenu političkih potresa dospio u još teži položaj. Njegovi savremenici nisu na lijep način primili njegove tvrdnje da je *mudžtehid* i da je *mudžeddid* za deveto/petnaesto stoljeće!⁴⁴

Također, Es-Sujutijevo odbijanje da svakog prvog u mjesecu ide kod sultana Kajtbaja protumačeno je i shvaćeno kao osornost i osionost, a ne kao pobožnost. Es-Sujutijeve druge kolege alimi i prijatelji nisu imali takvih

skrupula i primali su novce iz sultanovih ruku.⁴⁵ U mjesecu saferu 902./septembru-oktobru 1496. godine, dakle nakon protoka «samo nekoliko mjeseci od smrti sultana Kajtbaja, dogodio se još jedan incident, koji je Es-Sujutija učinio još nepopularnijim»,⁴⁶ Evo kako Ibn Ijas opisuje taj događaj:

„Među događajima (u mjesecu saferu) je i taj da je halifa El-Mutevekkil ‘alellah ‘Abdulaziz odredio Dželaluddina es-Sujutija na položaj za koji se nikad prije nije čulo, to jest imenovao ga je za glavnoga kadiju nad svim drugim kadijama, da bi tako postavljao koga je želio i smjenjivao koga je htio, bez ograničenja u svim zemljama islama. Ovaj položaj držao je samo kadija Tadžuddin b. Bint el-E‘azz u vrijeme dinastije Ejjubija. Kad su vijesti o imenovanju Es-Sujutija došle do kadija, oni su bili ozlojeđeni i vrlo su loše gledali na halifinu pamet zbog ove odluke. Kadije su rekle: ‘Sve dok postoji sultan, halifa nema ovlasti ni da imenuje, niti da razriješava!’ Ali, halifa nije pridavao pažnju sultanu, jer je bio mlad, i on je namjeravao da naimenovanja trebaju biti u njegovoj nadležnosti, a da se za to ne treba osvrutati na sultana. Međutim, kad se i malo i veliko diglo protiv halife, on je povukao naimenovanje i kazao: ‘Šta sam ja u svemu tome imao? Šejh Dželaluddin (Es-Sujuti) uvjerio me je da je to poželjno. Rekao je da je položaj vrhovnog kadije bio stari položaj⁴⁷ i da su halife imale običaj dodjeljivati ga kome žele između uleme.’⁴⁸ Kadije su potom pozvale halifu da posvjedoči da je odustao od naimenovanja i on je poslao da mu donesu potvrdu koju je napisao za šejha Dželaluddina Es-Sujutija. Zamalo da je došlo do velikih nemira zbog ovoga, dogodile su se stvari za koje bi trebalo mnogo vremena da se objasne. Potom se stanje stišalo nakon nekog vremena“.⁴⁹

وَكَادَتْ أَنْ تَكُونَ فِتْنَةً كَبِيرَةً بِسَبَبِ ذَلِكَ، وَوَقَعَتْ أُمُورٌ...
يَطُولُ شَرُّهَا، ثُمَّ سَكَنَ الْحَالُ بَعْدَ مُدَّةٍ

Eš-Šazili ne spominje ovaj incident o Es-Sujutijevom naimenovanju, već naširoko donosi dijelove dokumenta (naziva ga *el-‘ahd - العَهْدُ*) kojim je halifa naimenovao Es-Sujutija na ovaj visoki položaj. Eš-Šazili tvrdi da halifa povjerava Es-Sujutiju, «apsolutno i bez ograničenja, kadijsku

vlast i sudsku ovlast u zemljama Egipta i svim islamskim zemljama istočno i zapadno, i u onim zemljama u kojima će Bog dodijeliti muslimanima pobjedu». Nadalje, dokument tvrdi da halifa Es-Sujutija «ovlašćuje da nadgleda kadijske poslove: one među njima koji odgovaraju, neka ih ostavi (na njihovim položajima), a koji ne odgovaraju, on će ih smijeniti». Eš-Šazili još bilježi da u ovom dokumentu stoji da je halifa El-Mutevekkil ‘alellah ‘Abdulaziz ovim uradio isto što je uradio i halifa Harun er-Rešid, koji je dao slične ovlasti El-Lejsu ibn Sađu... Halifin dokument o naimenovanju Es-Sujutija za vrhovnog kadiju nosi datum 9. safera 902. godine (18. oktobar 1496. godine).⁵⁰

Es-Sujuti u autobiografiji ne spominje ovaj događaj zato što autobiografija tretira samo one događaje koji su se zbili u njegovom životu prije 900./1495. godine.⁵¹ Ipak, ima jedna kratka natuknica o ovome u Es-Sujutijevom malom djelu *Es-Sava’iku ‘ale n-‘ava’ik (الصَّوَائِقُ عَلَى النَّوَائِقِ)*, što bi se moglo prevesti kao *Galamom na buku* ili *Vrskom na žamor*. U ovoj risali Es-Sujuti je, čini se, izdaleka objasnio zašto se prihvatio položaja vrhovnog kadije. Naime, on smatra da je učenjaku dopušteno da sebe hvali u dva slučaja:

„Prvo, kad učenjak objašnjava okolnosti u kojima je zato što njegov rang nije priznat i, drugo, kad čovjek govori o Božijim blagodatima iz zahvalnosti“.

Očito je ovdje da se Es-Sujuti pokušava odbraniti od napada na neke njegove pretjerane tvrdnje, kao što je tvrdnja da je najučenija osoba na svijetu. Es-Sujuti tvrdi da su neke riječi hvale samo način govora i trebaju se shvatiti tako da se odnose na nečiji vlastiti svijet i vrijeme. On navodi kao primjere počasne titule kao «učenjak učenjaka» (*‘alimu l-‘ulema’ - عَالِمُ الْعُلَمَاءِ*), i «lider lidera» (*imamu l-e‘immeh - إِمَامُ الْأَيْمَةِ*), koje se ne trebaju uzimati doslovno, u smislu da je osoba koju se tako oslovljava doista iznad svih drugih u svim vremenima. Drugi primjer takvih titula je «vrhovni kadija kadija» (*kadi l-kudati l-ekber - قَاضِي الْقَضَاةِ الْأَكْبَرُ*), koga halifa imenuje i kome dodjeljuje ovlasti nad kadijama u svim zemljama».⁵²

E. M. Sartain ističe da iz ovog kratkog djela ili traktata *Es-Sava’ika*, koji nije datiran, nije sasvim jasno aludira li Es-Sujuti na sebe, niti je jasno aludira li na spomenute događaje

u vezi s njegovim neuspjelim imenovanjem na položaj glavnog sudije, koji je postojao u ranijim vremenima. Moguće je da iznosi svoja opća gledanja i rasprave u kojima iznosi svoje mišljenje neovisno o tome šta se njemu zbilo. Ipak, Es-Sujuti je u još nekim svojim raspravama aludirao na ovaj položaj, iz čega se vidi da mu je do njega bilo stalo.

U raspravi – *الْوَجْهُ النَّاضِرُ فِيمَا يَقْبِضُهُ النَّاطِرُ* – Es-Sujuti «usputno spominje glupost onih ljudi koji kažu da danas 'abbasijskom halifi nije dopušteno imenovati kadije».⁵³ Es-Sujuti je, također, napisao i djelo – *جُزْءٌ فِي ذَمِّ الْقَضَاءِ*. U njemu piše o pokuđenosti sudstva. To je, međutim, tradicionalno ulemansko mišljenje – ulema je bila protiv toga da se stavlja pod skute vlasti ovosvjetskih vladara prihvatanjem službenih položaja.⁵⁴

Bilo kako bilo, Es-Sujuti je bio spriječen u svojoj želji da postane glavni ili vrhovni kadija. Podaci govore da je u njegovo vrijeme ugledni Zekerijja el-Ensari eš-Šafi'i postavljen za glavnog kadiju u periodu od 886./1481. do 906./1500. godine.

S obzirom na činjenicu da je Es-Sujuti svojim uspravnim i često arogantnim držanjem izazvao svoje ulemanske savremenike, teško bi bilo očekivati da ga prihvate za vrhovnog sudiju. Također, same kadije za četiri priznata mezheba u mamelučkoj državi bile su već dulje vrijeme protiv Es-Sujutija, što smo vidjeli i iz sukoba sa sultanom Kajtbajom.

Napad murida hanikaha El-Bajbarsija na Es-Sujutija

Vidjeli smo da je Es-Sujuti bio postavljen za šejha hanikaha El-Bajbersijjah. Podsjetimo i još jednom ponovimo da je to bio više administrativni negoli akademski položaj. Ali, on je osiguravao Es-Sujutiju znatan društveni uticaj. Međutim, nekad su problemi sasvim nadmašili sve što je Es-Sujuti mogao imati iz svojih šejhovskih i učiteljskih položaja.

Slavni egipatski historičar El-Makrizi u svojoj opsežnoj *Povijesti Egipta (Hitat)* tvrdi da se El-Bajbersijjah hanikah materijalno izdržavao od prihoda koji su stizali iz Damaska i Sirije te nekoliko mjesta iz Egipta.

Čini se da su problemi između Es-Sujutija kao šejha, s jedne, i njegovih murida, s druge strane, izbili u vezi s visinom stipendija u El-Bajbersijjah hanikahu. Taj se spor vidi sasvim jasno iz Es-Sujutijeva kratkog pisma muridima pod naslovom *Sunčev izlazak u objašnjenju vrste jednog uvjeta hanikaha El-Bajbersijjah (الطلعة الشمسية في تبيين الجنسية من شرط البيئرية)*,⁵⁵ u kome traži da se ono glasno pročita pred svima.

E. M. Sartain analizira ovaj vrlo značajan dokument te navodi:

„U ovome pismu Es-Sujuti objašnjava da on, nakon što je bio postavljen kao njihov šejh, nije uradio neko vrijeme ništa u pogledu njih, jer su stavovi i želje različiti. Ako bi postupio u skladu sa zakonom, mnogi ljudi bi bili ozlojeđeni. A, s druge strane, on odbija da radi suprotno zakonu, jer to ne pristaje učenjaku. Oni su mu se često žalili na to da nije aktivan u nadziranju njihova imovnog stanja, a povremeno su neki od njih prema Es-Sujutiju bili grubi, optuživali su ga za tvrdokornost, neljubaznost i druge stvari, ali on im se zbog svega toga izvinjava. Sada su oni zatražili da Es-Sujuti ne zanemaruje nadziranje njihovih stvari te je, pošto su se uvjerali da su izgledili nespozazume, Es-Sujuti stupio u akciju. Ustanovio je da je prihod koji su oni još uvijek imali bio vrlo mali i on je naredio da se prihod ukuplja i da se dijeli među njima. To je smirilo stvari do kraja prošle godine. Ove godine, međutim, Es-Sujuti je namjeravao započeti iznova sa novim postupkom: njima će se podijeliti ukupan novac koji se sakupi tokom naredne godine, a oni će morati prihvatiti reduciranu sumu za tekuću godinu, i tako zaredom“.⁵⁶

Es-Sujuti je, međutim, čuo da neki od osoblja i murida ne prihvataju ovakav tok stvari. Es-Sujuti je, ipak, postupao u skladu sa uvjetima ovog vakufa. Vakif je, naime, predvidio da, ukoliko se prihodi smanje, neke osobe u hanikahu trebaju dobiti manji iznos stipendija, a neki njegovi članovi puni iznos. Najučćeniji među njima, ali i oni kojima je pomoć bila najpotrebnija, dobit će puni iznos. Es-Sujuti je činio ono što je mislio da je najbolje – većim iznosom stipendija dao je prednost nekim od njih, kako je predvidio osnivač vakufa, a svi koje je tako odabrao bili su učeni i vrijedni. Također, prema prijedlogu 'uleme davao je prednost i onima u hanikahu koji

su bili tim prijedlogom obuhvaćeni. Es-Sujuti je, kako se tvrdi, u distribuiranju stipendija postupao diskreciono, nikog ne konsultirajući. Štaviše, Es-Sujuti je pojednostavio dostavljanje stipendija: *nekima je slao novac kući i nije tražio da dolaze po njega u hanikah!*⁵⁷ Tako je postupao i sa onima koji su mu bili prijatelji, ali i onima koji nisu. U ovom pismu je istakao da je on voljan i drugima dati njihov dio čim se ukupi prihod.

Međutim, podaci govore da je znatan broj ljudi u hanikahu El-Bajbarsijja bio nezadovoljan ovom Es-Sujutijevom odlukom i njegovim rukovođenjem. Tražili su od Es-Sujutija da uvede uravnilovku i da sve tretira jednako u načinu plaćanja.

Es-Sujuti ih je upitao žele li da on krši zakon. Iznova im je, u kratkoj formi, ponovio šta predviđa utemeljiteljski akt hanikaha El-Bajbarsijjah, ali su sufije tog hanikaha bile zadovoljne samo onim rješenjem koje ide u prilog njihovim interesima. Es-Sujuti je kazao da se on mora brinuti i o siromašnim ovog hanikaha, i to je njegova dužnost.

Es-Sujuti je potom podsjetio nezadovoljnike da je čak i samom sebi smanjio stipendiju, premda ima neopozivo pravo da je kao šejh hanikaha uzima u punom iznosu. Također ih je podsjetio da bi mnogi skapali ako bio on, njihov šejh, postupio strogo po odredbama utemeljitelja vakufa. Naime, mnogi od njih nisu sufije, a uvjeti vakufname vele da u hanikahu trebaju biti samo sufije, a mnogi od njih ne bi se mogli baš tako opisati! Ako bi im se postavilo dvadeset jednostavnih pitanja u sufizmu, većina njih ne bi mogli odgovoriti!⁵⁸

Es-Sujuti je, nadalje, u svom pismu naveo da on nije kriv što veliki broj njih nisu ni sufije, niti su poznavaooci zakona. Es-Sujuti ih, uprkos tome, upozorava da rade u skladu sa Svetim Zakonom te da se prema svakome uljudno ophode, posebno prema onima koji su naimenovani iznad njih. Ako tako ne budu postupili, neka njega (Es-Sujutija) ne krive ako on napusti nadzorništvo nad njihovim potrebama i stvar prepusti Bogu!⁵⁹

Stvari su se pogoršale. Es-Sujuti nije bio u stanju udovoljiti zahtjevima sufija ili «sufija» hanikaha El-Bajbarsijjah. Postoji nekoliko objašnjenja zašto su izbile finansijske dubioze. Prvo, cjelokupno društvo mamelučke države je

bilo u krizi, prihodi su se smanjili, i u tome bi trebalo gledati glavni uzrok slabljenja kase ovog hanikaha. Drugo, moguće je da se Es-Sujuti bavio pisanjem svojih djela te nije imao dovoljno vremena (ili ga uopće nije imao) da bi se bavio finansijskim konsolidiranjem El-Bajbarsijjah hanikaha.⁶⁰

Stvari su pošle još gorim putem kad je sultan Kajtbaj⁶¹ zatražio da se petomjesečni budžet svih institucija, vakufa i privatne imovine bezuvjetno ima dati državi – da bi se napunila njena prazna kasa! Nema sumnje da je sve to doprinijelo osiromašenju svih hanikaha i medresa u Egiptu. Es-Sujutijeva uprava hanikahom El-Bajbarsijjom okončala se strašnim događajem, na koji neki Es-Sujutijevi biografi samo aludiraju, dok drugi o njemu direktno govore.

Ibn Ijas ne skriva ovaj ružni događaj. On bilježi da je sukob između Es-Sujutija i sufija i murida u hanikahu El-Bajbarsijjah kulminirao na sljedeći način:

„Među događajima ovog mjeseca (ša'bana) je i taj da su se sufije koji su bili u El-Bajbarsijjah hanikahu pobunili protiv svoga šejha Dželaluddina el-Asjutija i zamalo ga ubili, potom su ga u njegovim haljinama bacili u šadrvan. Zbog ovoga su se dogodile stvari čije bi se objašnjavanje oduljilo. Tumanbej, *davadar*, iskoristio je ovu priliku da ga omalovaži, a kad je Tumanbej kasnije postao sultan, šejh Dželaluddin se skrivao za vrijeme njegove vladavine, dok mu se nije dogodilo ono što ćemo spomenuti na mjestu za to.“⁶²

Ibn Ijas navodi da se Es-Sujuti skrio, odnosno da se povukao iz javnosti, u redžebu 906./januar-februar 1501. godine. Sultan El-'Adil Tumanbaj tražio ga je da ga ubije. Ibn Ijas ističe da je postojalo neprijateljstvo između ovog sultana i Es-Sujutija sve otkad je ovaj bio *davadar*. Kad se Es-Sujuti povukao iz javnosti, sultan Tumanbaj je na mjesto šejha El-Bajbarsijjah hanikaha postavio izvjesnog šejha Jasina el-Balbisija.⁶³

Smjenjivanje Es-Sujutija sa položaja šejha rukovodioca El-Bajbarsijjah hanikaha manjina istraživača pokušala je objasniti i kao posljedicu njegovog nerazumnog i neovlaštenog korištenja tamošnjih fondova! Brockelmann u svome članku *Al-Suyuti*, objavljenom u *Encyclopaedia of Islam*, tako objašnjava stvari.⁶⁴

Međutim, E. M. Sartain o tome veli sljedeće:

„U izvorima ne postoji dovoljno dokaza da se to i potvrdi, a Es-Sujutijevo pismo sufijama (u El-Bajbarsijjah hanikahu) pokazuje da je on ulagao prave napore da bi izišao nakraj sa teškim finansijskim stanjem za koje nije bio odgovoran. Čini se uveliko nevjerovatnim da je Es-Sujuti nepošteno koristio fondove.⁶⁵“

Es-Sujuti je imao sreću da je El-'Adil Tumanbaj vladao samo nekoliko mjeseci.

Pomislilo bi se da je Es-Sujuti od ovih uglednih položaja imao velike materijalne prihode. Međutim, podaci govore suprotno. Tačno je da je imao mjesečne stipendije i, vjerovatno, neka primanja. Ali, Ibn el-Karaki, njegov savremenik i takmac, na jednom mjestu navodi da je Es-Sujuti bio siromašan. Tvrdi da su mu privatni prihodi bili sasvim mali i, da bi živio, morao je prodavati svoje knjige i djela za kojima je, srećom, interes bio sve veći.

Bilješke:

¹ O tome Es-Sujuti govori u svome djelu *Husnu l-Muhadare* (I/337), dok Eš-Šazili o tome govori u *Behdžetu l-'Abidin*, Q/10. Usp. Eš-Šurbedži, *El-Imamu s-Sujuti*, str. 137.

² O ovome se podaci nalaze u *Husnu l-Muhadare* (I/337.), kao i u Eš-Šazilija u *Behdžetu l-'Abidin*, Q/10.

³ To Es-Sujuti tvrdi u svome djelu *Et-Tabekatu s-Sugra*, str. 19. Vidi još i: Eš-Šurbedži, isto, str. 138.

⁴ Eš-Šazili, *Behdžetu l-'Abidin*, Q/10. Šire, Eš-Šurbedži, isto, str. 137.

⁵ Eš-Šurbedži, isto, str. 138.

⁶ Eš-Šazili, *Behdžetu l-'Abidin*, Q/31. Usp. Eš-Šurbedži, isto, str. 138.

⁷ Es-Sujuti, *Et-Tehaddusu bi ni'metillahi te'ala*, Kairo, 2003., str. 88.

⁸ Es-Sujuti, *Et-Tehaddusu bi ni'metillahi te'ala*, str. 89.

⁹ Es-Sujuti, isto, str. 89.

¹⁰ Es-Sujuti, isto, str. 89.

¹¹ Usp. Es-Sujuti, isto, str. 89.

¹² Es-Sujuti, isto, str. 89.

¹³ Es-Sujuti, isto, 166.

¹⁴ Usp. E. M. Sartain, *Jalal al-Din al-Suyuti, biography and background*, Cambridge University Press, Cambridge, 1975. p. 41.

¹⁵ Usporediti: Es-Sehavi, *Ed-Dav'u l-lami'u*, IV, str. 66-67.

¹⁶ Es-Sujuti, *Et-Tehaddusu bi ni'metillahi te'ala*, str. 90.

¹⁷ Isto, str. 91.

¹⁸ Isto, str. 91.

¹⁹ Isto, str. 91.

²⁰ Isto, str. 92.

²¹ Isto, str. 244.

²² Usp. Es-Sehavi, *ed-Dav'u l-lami'u*, IV, 67-68.

²³ Ed-Davudi, rukopis, folije 20v-21r, navedeno prema: E. M. Sartain, isto, p. 44.

²⁴ Eš-Šazili, fol. 29r. Navod je Eš-Šazili uzeo iz Es-Sujutijeva djela *et-Tezkirah*, koje se ponegdje pojavljuje i pod naslovom *el-Fulku l-Mešhun*. E.M. Sartain pretpostavlja da je ovo djelo, po svojoj prilici, izgubljeno. Usp. E. M. Sartain, isto, p. 45.

²⁵ Eš-Šurbedži, isto, str. 137. Usp. također E. M. Sartain, isto, p. 45.

²⁶ Šire o hanikahu el-Bajbarsijjah vidi u E. M. Sartain, isto, p. 45.

²⁷ El-Makrizi, *el-Meva'izu ve l-I'tibaru fi zikri l-Hitati ve l-Asar* (المواعظ والإعتبار في ذكر الخطط والآثار), svezak IV, izdanje al-Furqan, London, 2003., str. 732.

²⁸ El-Makrizi, isto, str. 734.

²⁹ El-Makrizi, isto, str. 734.

³⁰ El-Makrizi, isto, str. 734.

³¹ El-Makrizi, isto, str. 734.

³² El-Makrizi, isto, str. 734.

³³ El-Makrizi, isto, str. 740.

³⁴ Es-Sujuti, *Et-Tehaddusu bi ni'metillahi*, str. 156.

³⁵ Šire o ovome u: E. M. Sartain, isto, p. 46.

³⁶ Ibn Ijas i Eš-Šazili donose ovu epizodu sa sultanom Kajtbejom. Usp. *Beda'iu z-Zuhur*, III, 80. Također, usp. E. M. Sartain, isto, p. 87. Es-Sujuti se nije samo u ovoj risali bavio «turbanskim pitanjem», turbanom i tajlesanom (plahtom koja ga prekriva), već je o tome napisao, po svojoj prilici, još dvije risale. Prva se naziva *el-Mufaharetu bejne t-tajlesani ve t-tarhati* (المفاخرة ببين الطيلسان و الطرحة), a druga *Tajju l-lisan 'an zemmi t-tajlesan* (طبي اللسان عن زمم الطيلسان). Nije lahko prema arapskim rječnicima odrediti pravo značenje riječi tajlesan (). Naime, ponegdje se jednoštavno ta riječ prevodi kao «turban», ali se, čini se, ne

radi o turbanu, premda s njim ima veze. E.M.Sartain (isto, p. 87., bilješka 187.) veli da je «tajlesan odjeća koja se stavlja preko turbana ramena» (a cloth laid over the turban and shoulders)

³⁷ Ibn Ijas, III, str. 293-294.

³⁸ Ibn Ijas i Eš-Šazili, isto.

³⁹ Na arapskom naslov te Es-Sujutijeve risale glasi: مَا رَوَاهُ الْأَسَاطِينُ فِي عَدَمِ مَجِيئِي إِلَى السَّلَاطِينِ.

⁴⁰ Na arapskom: تَتَيَبَّطَلُشُلَا تَلَسَّرَلَا

⁴¹ Eš-Šazili, isto, fol.29r-30v.

⁴² Datum smrti odgovara 7. augustu 1496. godine. Eš-Šazili, isto, fol.29r-30v. (Navedimo ovdje da Es-Sujuti i njegovi simpatizeri sugeriraju kako je i požar u Kairskoj Citadeli, kao i bolest i smrt sultana Kajtbaja, u neku ruku posljedica Es-Sujutijevih patnji i dova koje je upućivao Bogu da ga zaštiti od njegovih neprijatelja, takmaca i zavidnika

⁴³ Eš-Šazili, isto, Q, fol. 31.

⁴⁴ Šire o ovome: E. M. Sartain, isto, p. 91. i dalje.

⁴⁵ Isto, p. 91.

⁴⁶ Isto, p. 91- 92.

⁴⁷ Ibn Ijas na arapskom navodi halifine riječi ovako: هَذِهِ كَانَتْ وَطِيفَةٌ قَدِيمَةٌ (Ibn Ijas, Bedai'u z-Zuhur, III/339.)

⁴⁸ Na arapskom: وَكَانَ الْخُلَفَاءُ يُؤَلُّونَهَا مَنْ يَخْتَارُونَهُ مِنَ الْعُلَمَاءِ (Ibn Ijas, isto, III/339.)

⁴⁹ Ibn Ijas, *Bedai'u z-Zuhur*, III/339.

⁵⁰ Navedeno prema E. M. Sartain, isto, p. 92-93.

⁵¹ Šire, E. M. Sartain, isto, p. 93.

⁵² Navedeno prema E. M. Sartain, isto, p. 93.

⁵³ Navedeno prema E. M. Sartain, isto, p.93.

⁵⁴ Usp. E. M. Sartain, isto, p. 93.

⁵⁵ Et-Tal'atu š-šamsijjatu fi tebjini l-džinsijjeti min šarti-l-bajbersijjeti

⁵⁶ E. M. Sartain, isto, p. 94.-95.

⁵⁷ Vidi E. M. Sartain, p. 95.

⁵⁸ Vidi šire, E. M. Sartain, isto, p. 96.

⁵⁹ Također, vidi šire u E. M. Sartain, p. 96.

⁶⁰ O ovome govori E. M. Sartain, vidi isto, p. 96.

⁶¹ Tu naredbu sultan Kajtbaj je izdao 896/1491. (pet godina nakon što je Es-Sujuti postavljen za šejha El-Bajbarsijjah hanikaha)

⁶² Ibn Ijas, *Bedai'u z-Zuhur*, III, 378.

⁶³ Šire o ovome: Ibn Ijas, *Bedai'u z-Zuhur*, p. 462.

⁶⁴ Karl Brockelmann, 'Al-Suyuti', *Encyclopaedia od Islam*, Leiden, 1913.-1934.

⁶⁵ E. M. Sartain, isto, p. 101.

Summary

THE POSITIONS HELD BY AS-SUYYUTI

Dr. Enes Karic

This article is a part of Karic's larger study about As-Suyyuti, and it lists his main occupations and positions he held. The author talks about famous As-Suyyuti as a teacher, author of many books, judge, Sufi sheikh...

This article is also written in commemoration of 500 years from As-Suyyuti's death, marked in 2005.

موجز

المناصب التي شغلها السيوطي

د. أنس كاريتش

هذا المقال جزء من دراسة موسعة للدكتور كاريتش عن الإمام السيوطي، ويتحدث فيه الكاتب عن الأعمال والمناصب التي شغلها هذا العالم الكبير، فيقدمه كمدرس ومؤلف للكثير من الكتب وقاض وشيخ صوفي... وقد كتب د. كاريتش هذا المقال بمناسبة الذكرى السنوية الخمسمائة لوفاة السيوطي رحمة الله عليه والتي جاءت سنة 2005 م.